

Kakšno je bilo breme raka v Sloveniji leta 1995?

Nekaj podatkov ob izidu 37. poročila Registra raka

Vera Pompe-Kirn

V tednu boja proti raku je izšlo tudi redno letno poročilo Registra raka Incidenca raka v Sloveniji 1995. Poleg rednih tabel s podatki o incidenci sta poročilu dodani še dve novi tabeli: tabela 12 s podatki o umrljivosti zaradi raka (podatke so zbrali in uredili na Inštitutu za varovanje zdravja RS) in tabela 13 s podatki o prevalenci bolnikov z rakom 31.12.1995.

Tabela 4 s podatki o primarni lokaciji in starosti pa je objavljena dvakrat. V prvi inačici so podatki šifrirani tako kot vsa pretekla leta po 8. reviziji Mednarodne klasifikacije bolezni, v drugi pa po 10. reviziji. Tako si lahko bralec lažje predstavlja razliko med obema klasifikacijama. Register pa beleži v svoji podatkovni bazi primarno lokacijo raka po obeh revizijah in primerljivost incidence raka skozi čas je tako ohranjena.

Tudi iz poročila za leto 1995 je razvidno, da breme raka v Sloveniji še narašča (slika 1). Leta 1995 je zbolelo 7379 prebivalcev Slovenije za eno izmed rakavih bolezni, 4646 jih je zaradi raka umrlo, živih, enkrat v življenju zbolelih za rakom smo našli 30408 (tabela 1).

Od leta 1990 se je število na leto novozbolelih povečalo za več kot 1000, od leta 1984 pa za več kot 2000. Kot je razvidno iz slike 2, se vrstni red rakov v letu 1995

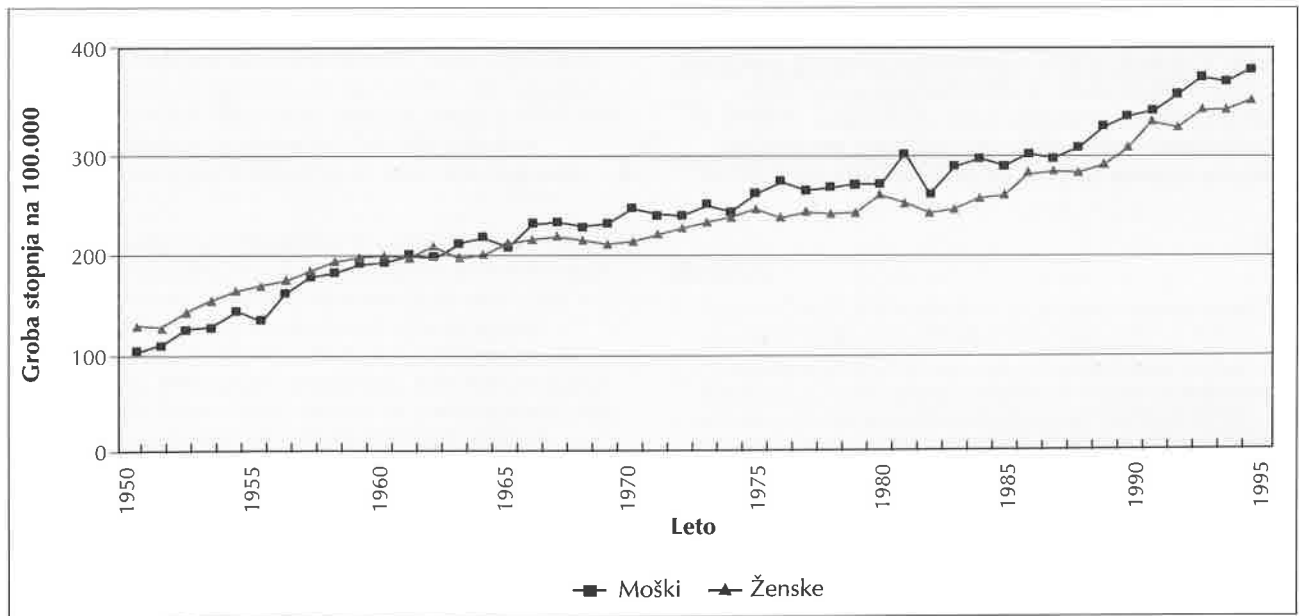
Tabela 1. Breme raka v Sloveniji v letu 1995.

	skupaj	moški	ženske
Incidenca (na 100.000)	372	389	356
Umrljivost (na 100.000)	234	266	204
Prevalenca (na 100.000)	1936	1476	2370
Tveganje zbolevanja do 75. leta starosti	29,2%	36,4%	24,6%

glede na leto 1994 po pogostnosti pojavljanja ni bistveno spremenil, večji pa je delež pljučnega raka pri moških (za 2%) in pri ženskah deleži raka dojke (za 1%), materničnega vratu (za 1%) in pljučnega raka (za 1%).

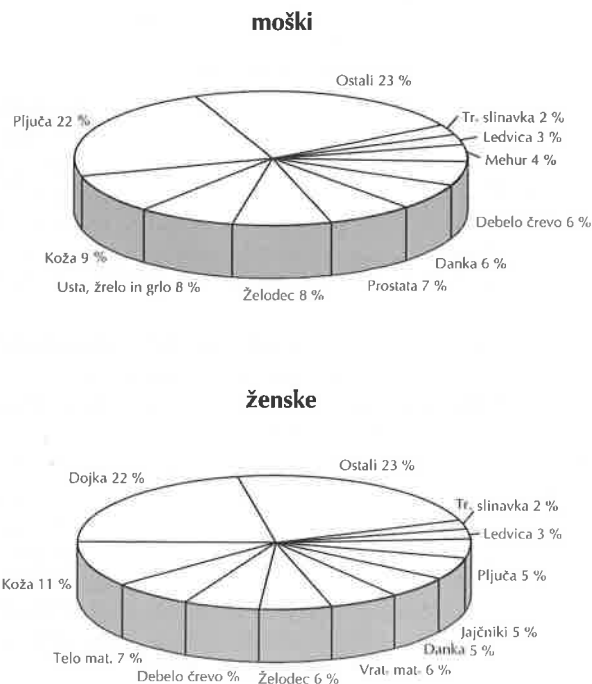
Stopnja incidence raka materničnega vratu je bila 20,6/100.000 žensk, leta 1994 še 18/100.000 žensk. Večjo stopnjo smo zadnjikrat zabeležili v Registru leta 1974, ko so bili odkriti 204 primeri in je incidenčna stopnja znašala 22,2/100.000. Incidenca se je povečala v starosti 30- 54 let, žal ne na račun večjega števila bolezni v stadiju IA. Med 211 zbolelimi jih je bilo 60 starih manj kot 40 let, med njimi pa jih je bilo le 26 odkritih v stadiju IA.

Poleg treh standardnih slik obsega slikovno gradivo poročila še šest tematskih slik o incidenci malignega melanoma in o

Slika 1. Groba letna incidenca raka vseh lokacij po spolu - Slovenija 1950-1995.

preživetju bolnikov s to boleznijo. Slike opozarjajo na rastočo problematiko kožnega malignega melanoma v Sloveniji. Pri nas je incidenca začela strmeje naraščati šele v drugi polovici osemdesetih let. Zaradi strme rasti lahko pričakujemo v tem petletnem obdobju povprečno letno že okoli 200 novih primerov, v naslednjem pa okoli 250. Deleži napredovale bolezni (Clark IV-V) so bili v letih 1991-

Slika 2. Najpogostejše lokacije raka po spolu - Slovenija 1995.

95 v primerjavi z drugimi evropskimi deželami veliki, velik je bil tudi delež primerov z nedoločeno globino invazije po Clarku. V velikem deležu napredovale bolezni je razlog, da je pri nas v primerjavi z drugimi evropskimi državami relativno petletno preživetje slabše. V obdobju 1988-92 je bilo 49-odstotno pri moških in 67-odstotno pri ženskah. Glede na obdobje 1973-77 pa se je vendarle povečalo za

10%. Večje je bilo tudi pri bolnikih z omejeno boleznijo: 60-odstotno pri moških in 77-odstotno pri ženskah.

V zvezi z vse večjo ekološko ozaveščenostjo vedno več ljudi sprašuje po podatkih o incidenci raka na določenih manjših območjih, ponavadi na nivoju pošne številke. Do tega nivoja lahko tudi Register podatke o zbolevnosti za rakom nudi. Seveda pa na tem nivoju vsak neprijavljeni primer ali slabo opredeljeni primer raka pomembneje spremeni vtis o pogostnosti posamezne rakave bolezni. Zato ni odveč, da tudi v imenu uporabnikov laikov ponovno opozorimo vse splošne zdravnike na njihovo dolžnost, da prijavijo rakavo bolezen v primeru, če bolnik ni bil hospitaliziran v bolnišnici. Registracija, ki temelji le na zdravniškem poročilu o vzroku smrti, v letu 1995 je bilo teh primerov 3%, ni najbolj kakovostna. Z večjim sodelovanjem prav s splošnimi zdravniki bi ta odstotek verjetno lahko znižali na 2%. Prav tako nam podatek o tem, da je za leto 1994 v letnem poročilu navednih 7155 novih primerov po stanju Registra konec decembra 1996 in da smo jih marca 1998 zabeležili za isto leto 132 več, govori, da prijavljanje raka v Sloveniji še ni popolno. Stalnost podatkov je bila najmanjša za rake prebavil, pljučnega raka, raka prostate, mehurja in ledvic. Pri vseh teh rakih smo marca 1998 našli tudi do 18 primerov več kot decembra 1996.

Naj vas ob koncu ponovno spomnimo, da smo poslali letno poročilo vsem predstojnikom javnih zdravstvenih zavodov in tistim zasebnim ordinacijam, ki rakave bolezni vestno prijavljajo. Tudi število zdravnikov, ki jih gibanje raka v Sloveniji še posebej zanima, se je povečalo. Njim smo poslali več kot 150 izvodov poročila.

In kaj pripravlja Register raka v letu 1998 poleg naslednjega letnega poročila? Najprej napoved incidence posameznih lokacij raka do leta 2009, proti koncu leta pa se bo lotil priprave nove izdaje Zemljevidov raka. Knjiga iz leta 1992 je namreč pošla, pa tudi dovolj veliko število novih podatkov se je nabralo.